

KIS NYELVI ÁMOKFUTÁS

Rövid bevezető Elfriede Jelinek Düh című színművének részletéhez

Ez csupán rövid minta abból a hosszú beszédszönyegből, ami a *Düh* (Wut) című, 2015-ös Jelinek-színmű. Ezúttal sem látunk konkrét cselekményt, tehát nem színre vitt terrortámadásokról akad el a lélegzetünk. Ha még emlékszünk a közismert párizsi eseményekre, a Charlie Hebdo elleni támadásra és a világméretű szolidaritásra, ha ezt még nem fedték el a későbbiek: Berlin, London és Barcelona, akkor tudjuk, miről van szó. Illetve: az itt közölt részlet nem is a „gyilkos” élclap elleni tömeggyilkosságot jeleníti meg áttételes módon, hanem a vele párhuzamos merényletet, szintén Párizsban, egy kóser boltban, az ottani vásárlók ellen. Egyszemélyes terrorcselekmény volt, a tettes vizuális nyomai még ma is fellelhetők a világhálón. Jelinek azonban nem doku-krónikát hoz, hanem a háttértörténetet megelevenítő légkört, atmoszferikus kitöréseket Homérosztól Heideggerig, gyűlölet-robbanásokat, demagóg dumaömlenyeket, komment-kirohanásokat, ezek jól felépített, mégis anarchikus egyvelegét. Ez a szédületes iramú, állandóan síkokat váltó, Euripidész, Goethe, a népirtó Ruanda, a terrorizált Párizs és a dühöngő Drezda között lebonyolított „nyelvi ámokfutás” ajándékoz meg bennünket a telített feszültséggel, ami korunk mediatizált történelmi valóságának sajátja. Ha esetleg bármivel azonosulni próbálnánk, azonnal filozófiai-pszichológiai tirádák gondoskodnak elidegenítésünkről. A szöveg tónusa ironikus, méghozzá nem egy, hanem szinte minden irányban: a hagyomány, a mitológia, a jelenkori virtuális világ és létélmény felé éppúgy ironizáló, mint a mindenkori ideológiagyártók és ideológiafogyasztó közösségek felé. Mi, európaiak, mi, földlakók vagyunk azok, akik valamennyien puszkaporos hordón ülünk, a bolygón. És a lőport magunkból keverjük, a saját tűrhetetlen indulatainkból, magunk töltögetjük sztereotip patronokba és sütjük el kicsiben-nagyban, hétköz- és ünnepnapokon. A fegyvereink: a kultúránk, a vallásunk, a betokosodott meggyőződéseink. Nem tudunk és nem akarunk együtt élni. Belegabalyodtunk a saját történelmünkbe, egyistenhiteinkbe, gyarmatosításainkba, haszonhajszáinkba és legbeváltabb eszközünk ismételt használatába: a nyílt színi, gyilkos erőszakéba. Ezen az útvesztésen, ezen a tengernyi, habzó hülyeségen és kegyetlenségen nyargal végig a nyelv; mintha ezek dühe repítené, mint ahogy tényleg: a butaságnál és a gyűlöletnél jobban mobilizálható energiaforrás nem nagyon van az emberi civilizációban. A *Düh* szatíra, de átvillózik rajta a tragikum, a menthetetlen történelemé. A darabot Münchenben mutatták be 2016-ban, azóta Németország-szerte játsszák.